

Memo

memonummer
 datum 16 maart 2021
 aan Provincie Limburg
 van Antea Group
 kopie Zoogdiervereniging
 project Fabrieksuitbreiding VDL Nedcar
 projectnr. 0432287.100
 betreft Beschrijving kapmethode Sterrebos

Aanleiding

Drie boombewonende vleermuissoorten (ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis en gewone grootoorvleermuis) die in het plangebied voor de fabrieksuitbreiding VDL Nedcar zijn waargenomen, worden in de eerste helft van de winterperiode – met name in een niet-vorstperiode – soms ook achter loszittende stukken schors aangetroffen, of andere plekken in een boom, anders dan holten, zoals stamscheuren en takscheuren (Er zijn enkele bomen met torsiespleten (in de stam) van meerdere meters lengte).

Op basis van het recent vleermuisonderzoek is de functie van loshangend schors als winterverblijf niet verwacht maar is ook niet met zekerheid uit te sluiten (zie onderstaande tabel voor de omgeving van het Sterrebos uit de notitie “De aangetoonde soorten en functies voor vleermuizen van het beoogde uitbreidingsgebied van VDL Nedcar (Zoogdiervereniging, oktober 2020). Om hoeveel dieren het gaat en hoeveel ten opzichte van de gehele populatie in de omgeving/regio is niet bekend.

Tabel 1b De aan-afwezigheid - functies voor het deel plangebied Wolfrath—Oost.

Soortnaam	Soort	Jachtplek functie	Vliegroute functie	Zomerverblijf functie	Kraanverblijf functie	Paarverblijf functie	Winterverblijf functie	Migratieroute
Pipistrellus pipistrellus	Gewone dwergvleermuis	aanwezig	aanwezig	afwezig*	aanwezig	aanwezig	afwezig*	?
Pipistrellus nathusii	Ruige dwergvleermuis	aanwezig	afwezig	aanwezig	afwezig	aanwezig	aanwezig?	?
Pipistrellus pygmaeus	Kleine dwergvleermuis	afwezig	afwezig	afwezig	afwezig	afwezig	afwezig	?
Eptesicus serotinus	Laatvlieger	aanwezig	aanwezig	afwezig	afwezig	afwezig	afwezig	?
Nyctalus noctula	Rosse vleermuis	aanwezig	aanwezig	aanwezig	aanwezig	aanwezig	afwezig?	?
Nyctalus leisleri	Bosvleermuis	aanwezig	aanwezig	afwezig	afwezig	afwezig	afwezig	?
Vespertilio murinus	Tweedeurige vleermuis	afwezig	afwezig	afwezig	afwezig	afwezig	afwezig	?
Plecotus austriacus	Grijze grootoorvleermuis	afwezig?	afwezig?	afwezig	afwezig	afwezig	afwezig	?
Plecotus auritus	Gewone grootoorvleermuis	aanwezig	aanwezig	aanwezig	aanwezig	aanwezig	afwezig*	?
Myotis mystacinus	Gewone baardvleermuis	aanwezig	aanwezig	aanwezig	afwezig	afwezig	afwezig	?
Myotis brandti	Brandt's baardvleermuis	afwezig	afwezig	afwezig	afwezig	afwezig	afwezig	?
Myotis daubentonii	Watervleermuis	aanwezig	aanwezig	aanwezig	afwezig	afwezig	afwezig	?
Myotis nattereri	Franjestaart	aanwezig	afwezig	afwezig	afwezig	afwezig	afwezig	?
Myotis bechsteini	Bechsteins vleermuis	afwezig	afwezig	afwezig	afwezig	afwezig	afwezig	?
Myotis emarginatus	Ingekorven vleermuis	aanwezig	aanwezig	afwezig	afwezig	afwezig	afwezig	?
Myotis myotis	Vale vleermuis	afwezig	afwezig	afwezig	afwezig	afwezig	afwezig	?

afwezig* = afwezig in het plangebied, maar aanwezig in het studiegebied

Exclusion flaps, die worden toegepast om te voorkomen dat vleermuizen gebruik maken van holtes, zijn niet bruikbaar om te voorkomen dat vleermuizen zich achter loszittend schors of spleten verschuilen. Tijdens de kap van bomen valt daarom niet uit te sluiten dat vleermuizen gewond raken of dood gaan.

In deze memo is de motivatie opgenomen waarom wordt afgeweken van de afbakening van de gevoelige periode zoals deze aangegeven is in de kennisdocumenten voor de betreffende soorten.

De Wet natuurbescherming (Wnb) voorziet in strikte verboden die gelden voor aangewezen beschermde inheemse diersoorten, waaronder drie boombewonende vleermuissoorten die in de winterperiode in het Sterrebos kunnen voorkomen. Daarnaast bevat de Wnb een algemene zorgplicht voor alle in het wild levende dieren en planten. De wet werkt volgens het 'nee-tenzij' principe ten aanzien van beschermde inheemse soorten: schadelijke handelingen zijn verboden, tenzij er een uitzondering voor is gemaakt. De bepalingen in de wet zijn gericht op de bescherming van individuele dieren en dit voorstel ziet ook het voorkomen van individuele slachtoffers.

Bij de beoordeling van effecten van de ingreep op beschermde soorten i.c. de kap van het Sterrebos wordt gekeken naar de gevolgen voor de instandhouding van de populatie van de betrokken soort. Met betrekking tot de kap van het Sterrebos biedt het werken buiten de meest kwetsbare periode (voor wat betreft de winterperiode) de meeste kans om de gevolgen voor de instandhouding van de populatie te beperken¹.

In de kennisdocumenten is per soort indicatief de meest en minst kwetsbare periodes opgenomen. Op deze manier wordt een globaal inzicht verkregen in de periodes waarin over het algemeen de minste kans is dat er gevolgen zijn voor de instandhouding van de populatie. Voor de desbetreffende vleermuissoorten betreffen september en oktober de minst kwetsbare periode. Het kennisdocument vormt echter een hulpmiddel en sluit andere maatregelen en methoden niet uit mits die door een deskundige op het gebied van de soort worden onderbouwd.

Dit voorstel heeft tot doel "het afwijken van de in de kennisdocumenten beschreven kwetsbare periodes" waarbij door een zorgvuldige werkwijze het toegestaan is om buiten de beschreven kwetsbare periode te werken en toch te borgen dat er geen afbreuk wordt gedaan aan de staat van instandhouding. Kortom, met dit voorstel wordt vastgelegd hoe wordt geborgd dat zorgvuldig wordt omgegaan de beschermde vleermuissoorten. Het begrip 'zorgvuldig handelen' vormt een belangrijk onderdeel in dit voorstel. Zorgvuldig handelen houdt in dit geval in dat voorafgaand aan en tijdens het uitvoeren van de activiteit in redelijkheid alles wordt gedaan of gelaten om slachtoffers onder de mogelijk aanwezige beschermde vleermuissoorten te voorkomen. Zorgvuldig handelen gaat verder dan eerder genoemde zorgplicht (artikel 1.11 Wnb). Met de voorgestelde werkwijze wordt proactief en vanuit het voorzorgprincipe opgetreden om mogelijke slachtoffers te voorkomen.

Om zo veel mogelijk te voorkomen dat er vleermuislachtoffers zijn bij de kap, is de kapmethode nader uitgewerkt. Doel is om tijdens de gehele kapperperiode sept-dec de kans op slachtoffers zo klein mogelijk te maken en daarmee – naar redelijkheid en billijkheid effecten op de staat van instandhouding te voorkomen.

Beschrijving kapmethode Sterrebos

De gewenste kapperperiode is van 1 september 2021 tot en met 31 december 2021. In de bij de aanvraag toegevoegde notitie 'dwingende redenen van openbaar belang' is de nut en noodzaak van de uitbreiding en de daarbij behorende (planologische) zekerheid onderbouwd. In de eveneens bij de aanvraag toegevoegde notitie 'Quick scan, impact van terugtrekken BMW op benodigde faciliteiten voor meerdere klanten' is onderbouwd dat de bouw van nieuwe faciliteiten uiterlijk eind 2021 moet beginnen. Vanuit die optiek is het noodzakelijk dat de kapperperiode van september tot en met december 2021 is, zodat daarmee de benodigde flexibiliteit ontstaat om in het najaar de bouw te kunnen starten.

¹ Dit betreft het voorkomen van slachtoffers en staat in deze memo los van de maatregelen die genomen worden om het verlies aan verblijfplaatsen, foerageergebied en vliegroutes te compenseren.

Het kappen van bomen is in deze periode mogelijk indien de bomen waarde vrij zijn gemaakt, door middel het aanbrengen van exclusion flaps bij holtes en het verwijderen van loshangende schorsdelen. Gezonde bomen zonder gebreken zijn op voorhand waarde vrij en kunnen zonder bijzondere voorwaarden worden gekapt in deze periode. Dat vrijgeven kan door een afgesproken markering op de boom.

Deze methode wordt als volgt toegelicht.

In de periode tot ca 1 mei worden de bomen visueel beoordeeld op potentiële verblijfplaatsen vanaf de grond met verrekijker door deskundigen op het gebied van vleermuizen samen met de Zoogdierverseniging. Hierbij worden ook de inzichten van de boomverkenning van LIVADI gebruikt.

In de periode 1 september tot 1 oktober worden de volgende werkzaamheden uitgevoerd.

- (eventueel, indien in voorgaande periode niet alles beoordeeld is) Aanwijzing bomen met holten en loshangend schors (markering boom).
- Ophangen exclusion flaps.
- Bomen met loszittende schors zijn ook vleermuisvrij te krijgen door de boom dakpansgewijs met folie in te wikkelen maar op de plekken waaruit de vleermuizen uitvliegen een lat aan te brengen zodat er een uitvliegplek is, die te glad is voor invliegen. Dit vindt plaats door in de boom te klimmen dan wel met een hoogwerker machinaal onder ecologische begeleiding. De ecooloog controleert vooraf deze schorsplaten.
- Het op deze wijze aanbrengen van de folie heeft alleen het beoogde effect, het verlaten van de boomholte, als dit in de actieve periode gebeurt. Dit zal in de periode 1 september- 24 september uitgevoerd moeten worden. Bij een later aanbrengen is er geen 100% garantie dat de dieren de holte ook verlaten hebben. Het uitvoeren van deze maatregel kan alleen het beoogde effect hebben als er tussen het aanbrengen en de kap tenminste opeenvolgend 3 warme dagen zijn (tot uiterlijk 24 oktober).
- Start kap bomen zonder holten en/of zonder loshangend schors (= reguliere kap / vrij laten vallen).
- Start kap met bomen met loshangend schors of start verwijderen schors van bomen indien kap (nog) niet mogelijk is, onder begeleiding van een deskundige op het gebied van vleermuizen. In deze periode zijn de soorten nog actief en kunnen ze de verblijfplaats verlaten. Het weghalen van schors vindt plaats door in de boom te klimmen dan wel met een hoogwerker machinaal onder ecologische begeleiding.
- Start kap bomen met holten (deze zijn conform het mitigatie- en compensatieplan immers afgeschermd en vrijgegeven door een deskundige op het gebied van vleermuizen). Dit vindt altijd machinaal plaats met een kraan. Het moment van kap dient wel drie tot zeven dagen na het ophangen van de exclusion flaps plaats te vinden onder begeleiding van een deskundige op het gebied van vleermuizen. Dit is noodzakelijk om vleermuizen die zich toch nog onverhoopt in de boom bevinden de kans te geven de verblijfplaats te verlaten.

In de periode 1 oktober 2021 – 31 december 2021 is ook nog steeds reguliere kap enkel mogelijk voor de bomen die door een deskundige ecooloog vrij zijn gegeven, als ze geen potentiële verblijfplaatsen van vleermuizen bevatten of die waarde vrij gemaakt zijn door de afgeschermden holten.

Voor de bomen die niet vrijgegeven zijn (naar verwachting zijn dat met name de eiken die dood of halfdood zijn, die potentieel geschikt voor vleermuizen gezien het klimatologische voordeel van dode bomen), wordt een specifieke kapmethode voorgeschreven:

1. De boom wordt conform activiteitenplan ontmanteld en in delen gezaagd, waarbij zorgvuldig gekeken wordt hoe de delen worden bepaald. De boom mag dus niet volgens de reguliere manier worden gerooid waarbij de boom vrij valt. Allereerst wordt de kroon weggezaagd (kandelaberen). Dit vindt handmatig plaats, door in de boom te klimmen dan wel met behulp van een hoogwerker. Vervolgens wordt de stam in delen gezaagd. Het is de bedoeling om ruim rond loshangende schors, spleten en holten te zagen. Er zal worden gezaagd op plek waar de schors nog vast op de stam zit. Dit dient ter plekke te worden bepaald door een deskundig ecooloog. Hij/zij kan – bijvoorbeeld met een laserpen – aangeven op welke hoogte de boom afgezaagd kan worden.
2. Elk gezaagd deel wordt rechtstandig met een kraan op het maaiveld gezet. Dit dient rustig en zorgvuldig te gebeuren om te voorkomen dat dieren een hersenschudding oplopen of gewond raken. De boom dient bij

voorkeur rechtop te staan omdat er een kans bestaat dat de uitwerpselen in holtes bovenop aanwezige dieren terecht komen. Bij gewonde dieren kan dat een infectie veroorzaken.

Nadat het gezaagde deel op het maaiveld staat hebben dieren de kans om te ontkomen.

Horizontaal op het maaiveld neerleggen is geen optie.

3. Boomdelen worden endoscopisch gecontroleerd op aanwezigheid van vleermuizen door een deskundig ecooloog om zeker te zijn dat geen individuen meer aanwezig zijn. Met name vanaf oktober kan de lethargische periode beginnen zodat de kans op slachtoffers groter is en dieren de tijd moeten kunnen krijgen, om een andere verblijfplaats te zoeken.
4. In een koude periode wordt de boom na een week doorgezaagd, ecologisch gecontroleerd waarna deze wordt afgevoerd, in een warme periode kan enkele dagen de boom verder verwerkt worden. Dit kan na 'vrijgave' door een deskundige ecooloog.

Voor de situatie dat er pas ná 1 oktober een onherroepelijk PIP-besluit zal het loshangend schors niet worden verwijderd, maar word het deels afgedekt met plastic en worden excusion flaps aangebracht. Dit zijn omkeerbare maatregelen.